Hollandsch Zuid-Afrika.

ADRES VOOR REDACTIE:
AMSTERDAM, DAMRAK 95 (TEN KANTORE DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING).
ADRES VOOR ADMINISTRATIE:
J. H. DE BUSSY, ROKIN 60, AMSTERDAM.

OFFICIËELE MEDEDEELINGEN

VAN HET BUREAU VAN DE NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De Redactie van het Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel wat het geïllustreerd gedeelte, als wat het bijvoegsel voor algemeen nieuws betreft) wordt bezorgd onder toezicht van het *Bureau* van de *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging.*

HET DOEL DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING.

De *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* stelt zich ten doel (zie Art. 1 der *Statuten*):

Binnen de perken, door de internationale rechtsverhoudingen aangewezen, door alle wettige middelen al datgene te doen, wat strekken kan om:

1°. de banden met onze stamgenooten in Zuid-Afrika nauwer toe te halen en, in overleg met hen, aldaar hulpbronnen voor landbouw, nijverheid, handel en andere stoffelijke belangen te openen en te ontwikkelen of de opening en ontwikkeling daarvan te bevorderen;

2°. de publieke opinie zoo ten onzent als in het buitenland over de toestanden in Zuid-Afrika voor te lichten.

Elk streven om bij wijze van propaganda op de zedelijke of godsdienstige gesteldheid der bevolking dezerzijds invloed uit te oefenen, blijft daarbij uitgesloten.

LEDEN EN DONATEURS.

Leden der Vereeniging zijn zij, die met het hierboven (volgens Art 1 der *Statuten*) omschreven doel instemmen en eene jaarlijksche bijdrage betalen van tenminste *Drie Gulden.* Het boekjaar der Vereeniging loopt van 1 Januari tot 31 December (zie Art. 5 der *Statuten*).

Het staat aan de afdeelingen vrij, *begunstigers* aan te nemen, die eene geringere jaarlijksche bijdrage dan 3 gulden, doch ten minste 1 gulden betalen (zie Art. 5 der *Statuten*).

De algemeene vergadering heeft, op voordracht van het bestuur, de bevoegdheid *eereleden* te benoemen, die dezelfde rechten hebben als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Donateurs zijn zij, die minstens 100 gulden in eens in de kas der Vereeniging storten; ook deze hebben gelijke rechten als de leden (zie Art. 5 der *Statuten*).

Aan de *Leden* der *Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging* wordt, krachtens hun lidmaatschap en zonder vergoeding van eenigerlei aan de uitgave verbonden kosten, dit Maandschrift *Hollandsch Zuid-Afrika* (zoowel het Geïllustreerde als het Algemeene gedeelte) geregeld toegezonden.

VERKORTE NOTULEN van de Vergadering van het HOOFDBESTUUR DER NEDERLANDSCH ZUID-AFRIKAANSCHE VEREENIGING, op Zaterdag 23 April 1910, te 2.30 n. m., ten kantore der Zuid-Afrikaansche Voorschotkas, Damrak 95, Amsterdam.

Aanwezig de Heeren: Middelberg (Voorz.), v. d. Berg, De Louter, Emous, Bruchner, Kiewiet de Jonge, Bell, Van Reesema, Pont, Den Tex en Mansvelt.

Afwezig met kennisgeving de Heeren: Verkouteren en Lingbeek.

De notulen der vorige vergadering werden gelezen en goedgekeurd.

Het ontwerp-jaarverslag wordt na een kleine wijziging goedgekeurd.

Ter voorziening in de vacatures, veroorzaakt door de periodieke aftreding van 5 leden, worden *de volgende dubbeltallen* opgesteld ter voordracht aan de a. s. Algemeene Vergadering:

P. W. T. Bell (aftred. lid)	P. R. Mees (Rotterdam);
Dr. H. J. Kiewiet de Jonge (idem)	P. C. v. Traa (idem);
Prof. Mr. J. de Louter (idem)	Dr. C. J. Vinkesteyn ('s Hage);
Prof. Dr. Joh. W. Pont (idem)	Dr. H. F. Jonkman (Utrecht);
A. S. van Reesema (idem)	Dr. W. van Everdingen (Rotterdam);

De dagorde van de Alg. Verg. wordt vastgesteld en met het oog op het bezoek van H. M. de Koningin aan de stad Amsterdam, vallende in de laatste week van Mei, wordt besloten, de Algemeene Vergadering niet den **28sten Mei**, maar den **4den Juni** te houden.

Naar aanleiding van een voorstel om naast Dr. Leyds nog eenige andere personen tot *Eereleden te benoemen*, wordt besloten, het in de vorige Bestuursvergadering aangenomen voorstel aan te houden.

De vergadering hecht hare goedkeuring aan een door het Bureau verstrekt *renteloos voorschot van f 25.— aan L. C. H.*, omtrent wien door Prof. de Louter een gunstig rapport was uitgebracht.

Volgens een van de uitgevers ontvangen verantwoording vindt de *Hollands-Afrikaanse Liederbundel* in Zuid-Afrika nog geregeld aftrek.

Het daarbij behoorende *Tekstboekje* schijnt echter daar nog niet voldoende bekend te zijn. Er zal getracht worden, daarin te voorzien.

Aan de Muziekacademie te Stellenbosch zal een 10 tal exx. van den Liederbundel ter kennismaking worden aangeboden.

Daar de tijd verstreken is, wordt de vergadering gesloten, ofschoon nog verschillende punten van de Dagorde onafgehandeld bleven, waarom dan ook besloten wordt, in het vervolg steeds te 2 uur de vergadering te doen aanvangen.

De Secretaris,
N. MANSVELT.

Zuid-Afrikaansche Voorschotkas.

Aan het jaarverslag van bovengenoemde vereeniging over het jaar 1909 ontleenen wij 't volgende:

Het Bestuur onderging in het afgeloopen jaar eenige verandering doordien de heer A. G. Baron Quarles de Quarles, die volgens rooster moest aftreden, zich wegens drukke werkzaamheden niet herkiesbaar kon stellen. De heer E. Heldring, aan wien eveneens de beurt van aftreding was, nam zijn herbenoeming door de jaarlijksche vergadering aan. Op de jaarlijksche ledenvergadering werd als nieuw bestuurslid benoemd de heer E. Bruchner. Wegens zijn verkiezing tot lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal kon de heer Middelberg niet meer aan de vergaderingen van het Dagelijksch Bestuur deelnemen, waarom het Voorzitterschap door hem aan den heer Den Tex werd overgedragen. Door de ledenvergadering werd besloten, het lidmaatschap der Vereeniging aan te bieden aan den heer F. W. Reitz, oud-president van den voormaligen Oranje-Vrijstaat en oud-staatssecretaris van de voormalige Z.-Afr. Republiek. Deze benoeming werd door Z.H.Ed. Gestr. welwillend aanvaard. Aan het ledental ontvielen gedurende het jaar 1909 de heeren G. M. de Keyzer te Doetinchem, Ds. L. van der Valk te Oosterbeek, Mej. M. J. Verstege te Groningen

en kort vóór het einde van het jaar ook de heer Mr. N. G. Pierson, een der stichters der Vereeniging en tot vóór enkele jaren een der bestuurders. Bij het verlies, dat Nederland en de Nederlandsche wetenschap in dezen genialen staatsman en financier geleden heeft, betreurt de Vereeniging bovendien in hem een Groot-Nederlander, wiens hart voor de Hollandsch-Afrikaansche zaak klopte en die al de beteekenis daarvan, ook voor Nederland zelf, besefte. Zijn naam en nagedachtenis blijven in dankbare herinnering bewaard.

Overeenkomstig de bedoeling van de stichters der Vereeniging zag het Bestuur met genoegen, dat zijn kantoor steeds meer werd beschouwd als een middelpunt van Nederlandsche belangstelling in Zuid-Afrikaansche aangelegenheden en als vraagbaak voor inlichtingen omtrent Zuid-Afrika. De overplaatsing van het Secretariaat der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging naar dit kantoor bracht zeker niet weinig daartoe bij, zoowel als die der Secretariaten der verwante Vereenigingen, het „Herman-Coster-Fonds" en het „Fonds ten behoeve van het Hollandsch Onderwijs in Zuid-Afrika". In samenwerking met de laatstgenoemde Vereeniging werden gedurende het afgeloopen jaar weder eenige onderwijzers door de Voorschotkas in staat gesteld, naar Zuid-Afrika te gaan, en zeker is het een verblijdend verschijnsel, dat daar nog steeds vraag naar dezen blijft bestaan, ofschoon het aantal in Zuid-Afrika zelf opgeleide onderwijzers snel toeneemt. Uit Zuid-Afrika werd herhaaldelijk een beroep op bemiddeling en medewerking gedaan door openbare lichamen en particuliere personen, hetzij tot het vinden van personeel voor bepaalde betrekkingen (zooals professoren, onderwijzers enz.), hetzij tot het uitgeven van geschriften of het verschaffen van studiewerken of andere boeken voor bepaalde doeleinden. Wanneer dit noodig was, werd daarbij de hulp of medewerking ingeroepen van de Boekencommissie van het Algemeen Nederlandsch Verbond. Ook werd tusschenkomst verleend bij het opsporen van bloedverwanten in Zuid-Afrika en werd daarbij de meest voorkomende medewerking van den Consul-Generaal en de Consuls der Nederlanden in Zuid-Afrika ondervonden.

In samenwerking met de Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging was het Bestuur van de Voorschotkas bevorderlijk aan het hier te lande bekend doen worden van de pennevruchten der jongere Afrikaansche schrijvers, met wier optreden een nieuw tijdperk in de nationale ontwikkeling van het Afrikaansche volk op zoo voortreffelijke wijze is aangevangen.

Uit het Vergelijkend Overzicht achter het verslag blijkt, dat het aantal personen, naar Zuid-Afrika geholpen, ook gedurende het afgeloopen jaar niet groot is geweest. Slechts 15 personen ontvingen voorschot voor den overtocht derwaarts, waaronder twee vrouwen. Bovendien werden nog drie vrouwen uitgezonden, voor wier overtocht naar Transvaal door de onderscheiden echtgenooten aldaar een voorschot was aangevraagd en verkregen. Met deze vrouwen en de gehuwde paren gingen samen 15 kinderen mede, terwijl door bemiddeling van de Voorschotkas nog een jongen met een der onderwijzers meeging, waartoe zijn vader het verzoek had gedaan. Nog steeds zag het Bestuur zich, op grond van zijne kennis van den toestand in Zuid-Afrika, verplicht, aan verschillende personen, die om raad of voorschot aanvraag deden, vooreerst alle emigratie naar Zuid-Afrika te ontraden. Voor anderen werden pogingen gedaan om een werkkring of plaatsing te vinden, doch in de meeste gevallen waren die pogingen vruchteloos, ondanks alle moeite, door de Vertegenwoordigers en Correspondenten van de Vereeniging aangewend en niet het minst door den Nederlandschen Consul-Generaal te Pretoria, den Heer F. M. Knobel.

Naar aanleiding van zekere voorstellen van particuliere zijde werd de emigratie van Nederlandsche landbouwers naar Zuid-Afrika in ernstige overweging genomen; maar wegens de groote verantwoordelijkheid, daaraan verbonden, kon nog niet besloten worden, tot uitvoering over te gaan. Tegen het einde van het jaar werd op verzoek moeite gedaan om een talrijk gezin van een boerenarbeider in Transvaal geplaatst te krijgen. Wel werd in Transvaal een goede plek voor hem gevonden, maar intusschen was het gezin naar Noord-Amerika vertrokken. Sedert werd met een in Transvaal gevestigd oud-Nederlander over de uitzending van enkele geschikte boerenarbeiders een briefwisseling begonnen, die waarschijnlijk wel tot den gewenschten uitslag zal leiden. Met het oog op den snellen vooruitgang van den landbouw in Zuid-Afrika en de schoone toekomst, die men voor dezen nog verwacht, acht het Bestuur het van groot belang, bij deze eerste proefneming de grootst mogelijke omzichtigheid in acht te nemen. Van het al of niet gelukken dezer proefneming hangt te veel voor de toekomst af.

In Zuid-Afrika werden door de Commissie van Toezicht en Advies, in overleg met den Vertegenwoordiger der Vereeniging, gedurende het afgeloopen jaar 30 aanvragen om leeningen toegestaan, meest voor kleine bedragen, tegen 18 in 1908. De aflossingen en rentebetalingen hadden vrij geregeld plaats en slechts in 3 gevallen zag het Bestuur zich wegens onwil van de voorschotnemers verplicht, zijn toevlucht te nemen tot het doen van gerechtelijke stappen. Hoewel ongaarne, zag het zich te meer tot het toepassen van dezen maatregel gedwongen, daar het gebleken was, dat zich in Zuid-Afrika tengevolge van de groote consideratie, steeds betracht, de verkeerde meening begon te vormen, dat men het, wat het nakomen der verplichtingen betreft, tegenover de Vereeniging niet zoo nauw behoefde te nemen. De insolventverklaring van 2 der voorschotnemers en de zeer gedrukte marktprijs van vaste goederen noodzaakte het Bestuur de panden, waarop hypotheek gegeven was, in te koopen tot een gezamelijk bedrag van *f* 13288.15, in welk bedrag de overgeschreven debet-saldi der betrokken voorschotnemers en de kosten van onderhoud der perceelen is inbegrepen.

In vele gevallen, waar den Vertegenwoordigers gebleken was, dat geen onwil, maar wel onvermogen in het spel was, werd, rekening houdend met het doel der stichting der Vereeniging, aan voorschotnemers uitstel van aflossing toegestaan, doch steeds zooveel mogelijk op betaling der verschuldigde rente aangedrongen. Dank zij de hulp, die de Vertegenwoordiger in Transvaal thans bezit, was deze in staat, beter dan te voren het oog op de voorschotnemers te houden, en dezen, desvereischt, aan hun verplichtingen te herinneren. De gedurende het afgesloten boekjaar ontvangen bedragen voor aflossing en rente leveren daarvoor het bewijs. Ook de langzaam verbeterende toestanden in Zuid-Afrika openbaarden zich in de meer geregelde betalingen. Van de verschuldigde aflossingen kwam een bedrag van *f* 76465,20[5] in, terwijl van de verschuldigde rente, zijnde *f* 25801.82[5], gedurende het afgeloopen jaar *f* 12739.69[5] inbetaald werd. Van het saldo daarvan was echter een som van *f* 6241,21 eerst op 2 Januari 1910 betaalbaar. Ook gelukte het vertegenwoordigers en correspondenten, eenige voorschotnemers op te sporen en tot nakoming hunner verplichtingen te brengen, die in langen tijd niets van zich hadden laten hooren.

Evenals in vorige jaren was het Bestuur weder in staat, uit het Hollandsch-Russisch Boerenfonds aan verschillende vereenigingen of personen giften te zenden ten behoeve van de opvoeding van „oorlogsweezen" en andere slachtoffers van den Oorlog.

Het verslag memoreert in dit verband het bezoek van Ds. A. P. Kriel, den stichter-directeur van de groote weesinrichting te Langlaagte bij Johannesburg, aan wiens groote toewijding en geestkracht zoo vele honderden „Oorlogs"-weezen hun maatschappelijke en zedelijke redding te danken hebben. Nog had het Bestuur een onderhoud met den heer advokaat

N. J. de Wet, lid van den Transvaalschen Volksraad en medebestuurslid van de *Oranje-Kruisvereeniging* te Pretoria. Er was n.l. tusschen het Bestuur dier Vereeniging en de Directrice van het *Hollandsch Hospitaal* te Pretoria een verschil ontstaan, tengevolge waarvan geen gebruik gemaakt werd van de door de eerstgenoemde met hulp der Voorschotkas aangekochte perceelen, welke dientengevolge nutteloos bleven staan. De heer Middelberg, nam welwillend op zich, bij zijn bezoek te Pretoria deze zaak te onderzoeken en, zoo mogelijk, tot een gewenschte oplossing te brengen, wat hem aanvankelijk schijnt gelukt te zijn.

Wat den toestand der geldmiddelen betreft, mogen wij tot onze voldoening opmerken, dat ook dit jaar geen afschrijvingen van eenige beteekenis behoefden gedaan te worden. Vele debiteuren zijn weliswaar voor aflossing en rente achterstallig, maar, indien hervatting der betalingen op den duur te verwachten is, wordt de rekening opengelaten en niet tot afschrijving overgegaan.

De Balans en de Winst- en Verliesrekening doen zien, dat het jaar 1909 voor de Vereeniging financiëel bevredigend mag genoemd worden. De inkomsten overtreffen de uitgaven met een bedrag van *f* 2206,69, dat als extra-reserve staat geboekt. Het verslag spreekt den dank van het Bestuur uit aan de heeren A. Kalf, F. W. Craandijk en E. Bruchner die de boekhouding auditeerden, en in het bijzonder aan den Consul-Generaal der Nederlanden te Pretoria, den heer F. M. Knobel, voor de groote bereidwilligheid, die ZEd.gestr. steeds in het verstrekken van inlichtingen enz. betoonde, zoowel als aan den Consul (thans Consul-generaal) der Nederlanden te Kaapstad, den heer H. van Oordt van Lauwenrecht, van wien het Bestuur evenzeer de meeste welwillendheid mocht ondervinden. Na een woord van waardeering aan de Commissie van Toezicht en Advies te Pretoria en den Correspondent te Pretoria sluit het verslag als volgt:

„Onzen Begunstigers zijn wij mede zeer erkentelijk voor de blijvende belangstelling, door hen in ons werk en streven betoond, en de ondersteuning ons gegeven. Mogen wij inzonderheid van hen verwachten, dat zij ook de aandacht van hun vrienden en anderen zullen vestigen op het werk en het doel onzer Vereeniging, voor welke, naar wij vertrouwen, nog een belangrijke taak is weggelegd, nu eerlang de Unie van Zuid-Afrika een nieuw tijdperk staat te openen in de ontwikkelingsgeschiedenis onzer Stamverwanten in het verre Zuiden? Wij bevelen hun en allen, die oog hebben voor de belangen, die Nederland in die ontwikkeling van Zuid-Afrika heeft, onze Vereeniging met overtuiging en nadruk aan."

Namens het Bestuur, bestaande uit de heeren G. A. A. Middelberg en Emile den Tex, beide Voorzitters, elk gedurende een gedeelte van het jaar, Mr. R. van Rees, ondervoorzitter, K. F. van den Berg, E. Bruchner, E. Heldring, W. Hovy, J. C. Smalt en B. H. de Waal, is het verslag geteekend door de heeren Den Tex en Mansvelt. Het Dagelijksch Bestuur wordt thans gevormd door de heeren Emile den Tex, G. A. A. Middelberg, Mr. R. van Rees, K. F. van den Berg en E. Bruchner, terwijl als secretaris optreedt Dr. N. Mansvelt.

De Commissie van Toezicht en Advies voor Zuid-Afrika te Pretoria bestaat uit de heeren Oud-Generaal Advocaat J. C. Smuts, H. C. Jorissen, Hoofdagent der Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika, en Advocaat R. Gregorowski, Pretoria. Als vertegenwoordiger voor Transvaal, Transoranje en Natal treedt op de heer A. D. R. Bissschop, Pretoria; als correspondent voor Johannesburg en omstreken, de heer Advocaat Evert J. van Gorkom, als correspondent voor Transoranje (Oranje-Vrijstaat), de heer Ds. J. D. Kestell, Ficksburg; als Adviseur en Hoofdvertegenwoordiger voor de Kaapkolonie, de heer H. J. Louw, Stellenbosch, en als vertegenwoordiger te Kaapstad de heer S. J. van Beest van Andel.

NEDERLANDSCHE KUNST TE PRETORIA.

Eenige oud-Nederlanders te Pretoria, in de eerste plaats Dr. Gunning, de populaire directeur van het Staats-museum, en Dr. Engelenburg, de bekwame hoofd-redacteur van *De Volkstem*, hebben te Londen voorbereidingen getroffen, welke leiden moeten tot de stichting in Transvaal's hoofdstad van een Museum van schilderijen van Hollandsche meesters, uit den ouden en den nieuwen tijd. Voorop stond de bedoeling, goede copieën te doen vervaardigen van portretten der oude Kaapsche Gouverneurs uit den tijd der Oost-Indische Compagnie. Doch een niet onbelangrijk deel van de verzameling zal, als het geheele plan werkelijkheid wordt, bestaan uit oorspronkelijke werken uit den nieuweren tijd. Deze poging, om de Nederlandsche schilderkunst op waardige wijze in Zuid-Afrika's hoofdstad te doen vertegenwoordigen, zal bij onze landgenooten zeker groote belangstelling wekken. Ongetwijfeld zullen de mannen, die zich voor deze zaak interesseeren, nog menig struikelblok op hun weg vinden. Intusschen verheugt het ons, te kunnen berichten, dat door de vriendelijke bemiddeling van Dr. Leyds, Oud-Gezant der Z. A. Republiek, een van Hollands meest beroemde meesters, de heer H. W. Mesdag, bereid werd gevonden, een zeer mooi werk van zijn hoogst bekwame hand voor de verzameling af-te-staan. Dit doek is reeds onder weg. Mogen wij hopen, dat dit schitterende voorbeeld door meerdere Hollandsche meesters zal worden nagevolgd? Zuid-Afrika begint langzamerhand te komen in geregelde banen. De *Sturm-und-Drang* periode gaat voorbij. Hoe meer nu de kalme ontwikkeling voortschrijdt, des te sterker zal daar worden de belangstelling voor wetenschap en kunst. En de middelen, om door aankoop van meesterwerken, van kunstvoorwerpen in het algemeen, van die belangstelling te doen blijken, ontbreken er niet. De Hollandsche schilderkunst vindt haar bewonderaars in alle deelen der wereld. Zij moet hen ook vinden in Zuid-Afrika, indien Zuid-Afrika slechts gelegenheid krijgt, er kennis mee te maken. Nederlands roem en Zuid-Afrika's inwijding tot de kunst zijn met de hierboven vermelde pogingen evenzeer gebaat als het stoffelijk belang der Nederlandsche schilders. Daar Dr. Engelenburg, de redacteur van *De Volkstem*, zich bizonder voor deze zaak interesseert, kan het niet anders, of onze Hollandsche meesters zijn steeds verzekerd van een goede introductie bij het Zuid-Afrikaansche publiek.

De heer Aug. Kalff heeft voor eenige weken, met zijne echtgenoote, te Rome vertoefd.

Goedkoop. Versche boter wordt te Colesberg K.K. verkocht tegen 20 cents per Eng. pond. — Om geel van jalousie te worden voor onze boter-exporteerende Hollandsche gemeenschap.

Mej. A. W. Abbing, van Haarlem, vertrok op 14 Mei naar Bloemfontein, om daar haar betrekking als onderwijzeres in de Hollandsche taal aan de Christelijk Nationaal en Normaal Meisjesschool (de Oranjeschool) te aanvaarden.

Tooverij. Bij de meeste Kaffers is het geloof in allerlei drankjes en „toovergoed" om hun schoonen in sterke liefde voor hen te doen ontvlammen, nog altijd sterk. Zoo stond onlangs voor den magistraat van Germiston een Zoeloe terecht, op beschuldiging van aan een anderen kaffer een „toovergoed" voor £ 1 te hebben verkocht en geleverd. Het toovermiddel was een zalfje, waarmee de verliefde jongeling zijn aangezicht moest insmeeren, als hij er op uitging, de genegenheid van zijn uitverkorene te winnen. Maar 't hielp niet. Toen kwam verontwaardiging, een aanklacht en een vonnis van vier maanden dwangarbeid voor den Zoeloe.

HANDEL EN NIJVERHEID.

De uitvoer van mangaanerts, gedolven door de Houtbaai Mangaanerts Mij. te Kaapstad, is begonnen; 5000 ton zijn verscheept, deel uitmakend van een leveringscontract, groot 150.000 ton. Voor verscheping liggen nog gereed 13.000 ton mangaanerts en 7.000 ijzererts.

In Zuid-Afrikaansche bladen vinden wij de navolgende advertentie: „Benodigd. Een gehuwde Hollander voor het bewerken van Vrucht- en Boschplantages (sirka 150.000 boomen), enterij en kwekerij en aanleggen van nieuwe plantages, en om een derde deel van de opbrengst. Groote gelegenheid tot ploegen enz., tegen afgifte van een derde van de oogst. Vrije woning en weiding voor vee en recht voor twee huishouders-kaffers. Applicaties enz. te richten aan Teunis van Andel, Plaats Vruchtgebruik, Postkantoor Kaallaagte, Distr. Bethlehem O.V.S."

Nederlands handelsbeweging.

De totaal cijfers (in ponden sterling) van Nederlands handelsbeweging op Britsch Zuid-Afrika zijn, volgens de officieele verslagen (die den toestand niet zuiver voorstellen, daar vele in Engelsche havens overgeladen goederen van niet-Engelsche herkomst onder den Engelschen handelsomzet worden opgenomen):

	Invoer.		Uitvoer.	
	1908.	1909.	1908.	1909.
Nederland	368.190	418.214	58.733	68.834
Nederl. O. Indië	53.135	49.247	3.430	63

Uit deze cijfers blijkt voor Nederland, zoowel wat in- als wat uitvoer betreft, een niet onbeteekenende vooruitgang. De handelsbeweging tusschen Neerlandsch Indië en Zuid-Afrika vermindert, doch heeft dan ook hoofdzakelijk betrekking op artikelen, waarvan geen geregelde afzet is of die Zuid-Afrika zelf in voldoende mate voortbrengt. Intusschen is het totaal van de handelsbeweging tusschen Zuid-Afrika en Nederland (met Nederlandsch Indië) in 1909, in vergelijking met 1908, met £ 52.880 toegenomen.

Toenemende Welvaart.

Sinds October is het vervoer over de Natal Gouvernements spoorwegen zoodanig toegenomen, dat de staf in alle departementen thans te klein blijkt en pogingen worden gedaan om hem uit te breiden. Sinds 1 Juli zijn 12 nieuwe locomotieven in werking gesteld en in Maart zouden er nog acht of tien bij komen. Bovendien werd het rollend materiaal al vermeerderd met 150 wagens van 35 ton inhoud, plus ongeveer 200 wagens, die van de Kaapsche spoorwegen geleend werden. Het Overberg-vervoer (d. w. z. het vervoer naar Transvaal en Vrijstaat *over* de Drakensbergen) is ook zeer toegenomen, hoewel het nog niet de 30 percent, overeengekomen onder het tractaat van Moçambique, bereikt heeft. Tengevolge van het zware vervoer komen er veel reparaties voor en moet er in al de departementen zeer veel arbeid verricht worden. Een nieuwe sectie van de Kaap-Natal spoorwegen tusschen Riverside en Malenga is nu gereed en komt in exploitatie van de Kaapsche Gouvernementsspoorwegen.

Mielie-uitvoer.

Gedurende het jaar 1909 werden de volgende hoeveelheden mielies (maïs) uit de verschillende staten van Zuid-Afrika uitgevoerd naar het buitenland:

Transvaal	202,943	zakken
Natal	312,522	„
Oranje-Vrijstaat	957,656	„
Kaapkolonie	120	„
Basoetoland	77,947	„

Gedurende de maand Januari 1910 werden de volgende hoeveelheden naar het buitenland uitgevoerd:

Transvaal	59,515	zakken
Natal	3,438	„
Oranje-Vrijstaat	73,827	„
Kaapkolonie	Nihil	„
Basoetoland	2,345	„

Roodepoort is een „settlers"-kolonie in den Vrijstaat, in de nabijheid van Dewetsdorp, waar door de Engelsche Regeering (vóór de komst van verantwoordelijk bestuur) met enorme kosten groote water-reservoirs zijn aangelegd, huizen gebouwd, enz., om de plaats geschikt te maken voor Engelsche boeren. Een der jongste nrs. van *De Vriend* deelt nu mee, dat binnenkort al de Engelsche „settlers" deze plaats zullen verlaten.

Kaapsche Kleurlingen. Verscheidene belangrijke resoluties werden door een conferentie van de „African Political Organisation" (een politieke organisatie van kleurlingen), te Port-Elisabeth gehouden, gepasseerd. Dank werd betuigd aan de heeren W. P. Schreiner, Lord Courtney, Keir Hardie, Sir Charles Dilke en anderen voor den bijstand, verleend aan de afgevaardigden, die naar Engeland gingen in verband met de Zuid-Afr. Constitutie. De conferentie stelde haar groote teleurstelling te boek over de onbevredigende redenen, door de Britsche regeering gegeven voor het niet erkennen van de eischen der gekleurden in verband met de grondwet. De conferentie besloot bovendien, een harer leden te nomineeren als candidaat voor de eene of andere kiesafdeeling bij de eerstkomende Unieverkiezingen, ten einde van de Grondwet-uitdrukking „van Europeesche afkomst" in het Hoog Gerechtshof een interpretatie te krijgen.

De Afrikaander-bond. Op het Congres van den Afrikaanderbond, te Beaufort-West gehouden, werd het volgende voorstel, door het Hoofdbestuur gedaan, met algemeene stemmen aangenomen, t.w.: — „Met 't oog op de groote en ingrijpende maatschappelijke en politieke veranderingen, die ons met het stichten van de Unie van Zuid-Afrika voor de deur staan, is uw Commissie, na ernstige overweging, tot 't besluit gekomen, uw Bestuur aan de hand te geven, voor 't tegenwoordige geen wijziging in het Program van Beginselen aan te brengen of uit te lokken. Wanneer de Unie in volle werking is, de Unie-Regeering is gevormd, en de eerste Volksraad bijeen is geweest, zal men waarschijnlijk veel beter in staat zijn, een nieuw Program van Beginselen daar te stellen dan thans het geval is". Verder werd aan de Moderatuur door het Congres opgedragen: —

„Het Centraal Bestuur draagt aan de Moderatuur (t.w. voorzitter, vice-voorzitter en secretaris) op om, als zij het noodig mogen oordeelen, vóór de volgende gewone vergaderingen van het Centraal Bestuur, in overleg met de Commissie van Toezicht (beiden, primarii en secundi), stappen te doen, tot het houden van een conferentie met afgevaardigden van bevriende lichamen of partijen, om samenwerking, toenadering of nauwere vereeniging te overwegen, en rapport dienaangaande voor te leggen aan, òf een speciale, òf in de volgende gewone vergadering van het Bestuur. Zoodanig rapport zal bijtijds vóór de vergadering van het Centraal Bestuur bekend worden gesteld aan districtsbesturen. Indien de Moderatuur vóór de volgende vergadering van het Centraal Bestuur het noodig moge achten, zal zij gemachtigd zijn om een speciale sessie van het Bestuur te beleggen om wijziging of verandering van het Program van Beginsels te bespreken en aan te brengen, insgelijks met voorafgaande kennisgeving van voorstellen aan Districtsbesturen."

TAAL- EN STAMVERWANTE BELANGEN.

In *Het Westen* wordt als feuilleton gepubliceerd een rede van ex-president F. W. Reitz, over „Willem den Zwijger en Napoleon den Groote".

Ons Land wenscht uit het J. H. Hofmeyrfonds, dat nu wordt bijeengebracht, niet het vervaardigen van een gedenkteeken te bekostigen, doch het geld te besteden voor studiebeurzen.

Op 28 Maart j.l. is door de Nederlandsche Vereeniging, te Pretoria, een buitenfeest gehouden op de bekoorlijke, tusschen Pretoria en Johannesburg gelegen plaats Irene. Daar zijn Hollandsche volks-spelen gehouden, gevolgd door een muziekuitvoering en een prijs-uitdeeling door Mevr. Knobel. De feestcommissie bestond uit de heeren P. C. Paff, J. J. Enschedé en J. G. Kraan.

't Jongste congres van de Associatie van Gemeenteraadsleden, te Port Elisabeth dagend, heeft besloten, dat de twee talen van Zuid-Afrika op dit congres met gelijke rechten kunnen worden gebruikt, terwijl de agenda ook in de twee talen moet worden gedrukt. 't Voorstel daartoe werd gedaan door den burgemeester van Britstown K.K., den heer Celliers, en gesecondeerd door den heer F. Smith, burgemeester van Kaapstad.

Taalbondprijzen.

Terwijl voorheen de uitdeeling van de bij de Taalbond-examens behaalde prijzen alleen in een stad of dorp van de Kaapkolonie plaats vond, is thans het aantal candidaten en geslaagden in de andere deelen van Zuid-Afrika zóó toegenomen, dat ook daar feestelijke prijsuitdeelingen kunnen plaats vinden. De plechtigheid, welke in dat verband op 11 Maart j.l. te Pretoria plaats vond, droeg een bizonder karakter, om de aanwezigheid en redevoeringen van mannen als Ds. H. v. Broekhuizen, Ds. H. S. Bosman, Jan F. E. Celliers en Gen. Beyers. Van de verdere aanwezigen noemen we nog Dr. W. H. R. Malherbe, Dr. N. M. Hoogenhout, Dr. Leo Fouché, Dr. H. Reinink, de heeren Klooster, Vaandrager e. a.

Steeds meer vooruitgang. De toepassing van het beginsel van gelijke rechten voor de twee talen, Hollandsch en Engelsch, is thans ook doorgedrongen tot de examens van de Kaapsche Universiteit. Bij de „Intermediate" examens kan van 1911 af Hollandsch *of* Engelsch worden gekozen als taal, waarin wordt geëxamineerd. Hetzelfde geldt voor het examen ter verkrijging van het Junior-certificaat, waarbij dan tevens Hollandsch òf Engelsch als medium kan worden gekozen. Deze beginselen, aldus stelt de Universiteits-Raad voor, zullen van 1912 af worden uitgebreid tot de Matriculatie en Senior-certificaat-examens. Door deze bepalingen wordt het Hollandsch op gelijken voet met het Engelsch, wat de Universiteits-examens betreft, geplaatst, terwijl onze taal tot heden gelijk stond met de eerste de beste Kaffer-taal.

Jan van Rozenburg herinnert er aan, in het Januarinummer van *De Goede Hoop*, het Kaapsch-Hollandsche familietijdschrift, dat de laatste zitting van het Kaapsche Parlement besloten werd met twee woorden, die uitgesproken werden in Afrikaansch. Minister Malan had in het Hoogerhuis voorgesteld, een zeker wetsontwerp, door hem ingediend, onmiddellijk in behandeling te nemen. Dit kon geschieden, als geen der leden objecteerde. De president stelde de motie, doch het lid De Wet verijdelde de plannen van den minister met een kort „Ik objek!" Daarmee was het wetsontwerp van de baan en de taak van het Hoogerhuis afgeloopen. De laatste toespraak van minister N. F. de Waal, in het Lagerhuis, was ook in het Hollandsch. Mogen dit voorteekenen zijn van de wijze, waarop de opvolger van de Koloniale Parlementen, het Parlement van de Unie van Zuid-Afrika, zijn werk verrichten zal.

Een nieuw Tijdschrift.

Reeds geruimen tijd geleden had het Afrikaansch Taalgenootschap besloten, een eigen tijdschrift uit-te-geven. Een commissie van voorbereiding was benoemd om de noodige fondsen, medewerkers, enz. te verkrijgen. Oorspronkelijk was het plan, van dit tijdschrift iets te maken, dat gesteld kon worden naast het beste, wat van dien aard in Europa verschijnt. Dit was een groot en een grootsch plan, en daaraan is het zeker te wijten, dat de tijd van voorbereiding zoo heel lang heeft geduurd. Ten slotte is de voorbereidings-commissie tot de overtuiging gekomen, dat het Afrikaansche Volk, meer dan aan een litterair-wetenschappelijk tijdschrift, behoefte heeft aan een degelijk familietijdschrift, dat, in het begin althans, niet „zoo hoog mikt". In overeenstemming met dit besluit, zal het tijdschrift tweemaal per maand verschijnen, in stukken van ongeveer 24 bladz. groot quarto, en geïllustreerd. De taal van deze nieuwe periodiek zal zijn Hollandsch en Afrikaansch. De medewerkers worden gehonoreerd en 't auteursrecht wordt gegarandeerd. De abonnementsprijs bedraagt £ 1.— per jaar. Het eerste nummer verschijnt op 31 Mei a.s.

Wij zijn overtuigd, dat dit nieuwe tijdschrift zich spoedig een vaste plaats in Zuid-Afrika zal veroveren. Het wordt gesteund door Afrikaners van invloed en, naar wij vroeger vernamen, zullen daaraan de beste schrijvers, die Jong Zuid-Afrika reeds heeft voortgebracht, medewerken. Wij vragen daarom met meer dan gewonen aandrang de belangstelling (en wel practische belangstelling, die zich uit door het nemen van een abonnement) voor deze nieuwe nationale onderneming, waaraan wij overigens het beste succes toewenschen.

Bô-jan. Voor de bekende Engelsche uitdrukking *top-dog policy*, in Zuid-Afrika gebruikelijk om het streven naar politieke overheersching van het eene door het andere ras te teekenen, is door de *Vriend des Volks*, in een verslag van een toespraak door den heer Fischer, de gelukkige vertaling: bô-jan politiek gevonden.

Kafferzending. Een ergerlijk geval heeft in een kafferschool te Ladysmith (Natal) plaats gevonden. Een geleerde kaffer. Samuel Malinga, hoofdonderwijzer van de Engelsche Zendingschool aldaar, heeft een kaffermeisje in de school zulk een pak slaag gegeven, dat haar geschreeuw tot ver in de straat gehoord werd. Een Engelsche heer en dame, die op het angstgeroep kwamen toesnellen, zagen, hoe de woesteling er met een dikken stok op los ranselde, terwijl vijf jongens het arme meisje vasthielden. Hij wilde naar geen rede luisteren, bleef er maar op los houwen, totdat de Engelschman hem wegrukte en met een bloedneus tot zijn zinnen bracht. Een hofzaak was het gevolg; de districtsgeneesheer verklaarde, dat de verwondingen erger waren dan die in de gevangenis door de „kats" veroorzaakt worden. De magistraat veroordeelde den woesteling tot de lichte straf van £ 7.10s., die onmiddellijk betaald werd. De stukken werden naar de Regeering gezonden om de gouvernements-subsidie voor den Kaffer-zendeling-onderwijzer te laten wegnemen. Bijzonder weerzinwekkend is, dat „eerw." Robinson, de Engelsche predikant, president der betrokken schoolcommissie, zijn „vriend" verontschuldigde en zeide, dat de commissie hem van alle blaam vrijgesproken had.

PERSONALIA.

Mej. Cachet, onderwijzeres aan de Centrale Meisjesschool te Potchefstroom, is in de laatste week van Maart met verlof naar Holland vertrokken.

Door *Het Westen* wordt ijverig propaganda gemaakt, om door de a. s. Unie-Regeering Generaal Beyers te doen benoemen tot Chef van het Defensie-Departement, dat voor Zuid-Afrika al spoedig moet worden opgericht.

De prop. D. Rumpff, beroepen predikant der Ger. Kerk te Standerton c. a., kwam, na zijn vertrek uit Europa, nog tijdig genoeg in Zuid-Afrika aan, om op uitnoodiging van den praeses aan de Alg. Synod. Verg. te Reddersburg deel te nemen.

De heer M. Vaandrager, de bekende en populaire paedagoog te Pretoria, is met zijn gezin in Nederland aangekomen, met het doel hier, een gedeelte van zijn verloftijd door-te-brengen, na eerst een bezoek aan bloedverwanten in N.-Amerika te hebben gebracht.

Jhr. Dr. C. G. S. Sandberg, thans in tijdelijken dienst van het geologisch departement der Nederlandsch-Indische Regeering, is de vorige maand, op weg naar Menado, te Makassar aan land gegaan, tot regeling van de zaken van den overleden mijn-ingenieur Kool.

Te Potgietersrust is tot onderwijzer benoemd de heer Poen, een in Transvaal en Natal zeer bekend Nederlander, die zich als evangelist bizonder verdienstelijk heeft gemaakt. Zijn aanstelling door de Transvaalsche Regeering vermeldde evenwel uitdrukkelijk, dat hij zich voortaan zal hebben te onthouden van alle evangelisatiewerk! — En dat in een omgeving, waar de gansche bevolking, met zeer, zeer geringe uitzonderingen, behoort tot de Hollandsch-Protestantsche kerken.

Als de door de Vrijstaatsche wetgevende lichamen aan-te-wijzen leden van den Senaat voor de Unie van Zuid-Afrika zijn op 24 Maart j.l. gekozen de heeren E. R. Grobler, M. J. Beukes, I. W. B. de Villiers, C. G. Marais, Sir J. G. Fraser, allen oud-leden van den vroegeren Vrijstaatschen Volksraad en prominente vertegenwoordigers in de nu pas gesloten Vrijstaatsche wetgevende lichamen, H. G. Stuart, oud-rechter van den Vrijstaat en lid van het Vrijstaatsche Lagerhuis, Col. J. J. Byron, lid van het Vrijstaatsche Hoogerhuis, en H. Potgieter, lid van het Vrijstaatsche Lagerhuis en in den oorlog een der jongere commandanten. Van deze 8 leden behooren er 6 tot de Oranje-Unie.

Mej. J. C. de Loos, die door bemiddeling van het Bestuur van de Voorschotkas is benoemd tot onderwijzeres in de Hollandsche taal aan de „Girls Collegiate School" en de „Erica School" te Port-Elisabeth, zal op 18 Juni a.s. per Durham Castle naar haar bestemming vertrekken. Mej. de Loos zal een ongetwijfeld drukke, maar zeker ook zeer dankbare taak vinden in dit bolwerk van de Engelsche bevolking van Zuid-Afrika. Haar benoeming is weer een beteekenisvolle overwinning, getuigend van de onweerstaanbare kracht van de Hollandsche taal-beweging in Zuid-Afrika. Wij zijn er zeker van, dat de aanwezigheid van Mej. de Loos te Port-Elisabeth die beweging opnieuw zal gaan versterken.

De heer Hugh Gunn, Directeur van het Vrijstaatsche Departement van Onderwijs, een geïmporteerde Schot, heeft zijn betrekking neergelegd. Als reden daarvoor geeft hij op, dat er te veel verschil van meening tusschen hem en den Minister van Onderwijs, Generaal Hertzog, bestaat, met betrekking tot de Onderwijswet, en dat hij derhalve meent, dat iemand, die meer in sympathie is met die wet, moet aangesteld worden om ze uit te voeren. Daarop heeft de Vrijstaatsche Regeering geantwoord, dat zij het volkomen eens is met de zienswijze van den heer Gunn en dus zijn ontslagaanvrage goedkeurt. — En zóó is weer in den Vrijstaat een struikelblok op den weg naar volkomen gelijkberechtiging der twee talen en een rationeel christelijk-nationaal onderwijs-systeem door de principiëele taktiek van Gen. Hertzog uit den weg geruimd.

Ds. W. P. Steenkamp is op Vrijdag 29 April j.l. te Amsterdam *cum laude* gepromoveerd tot Doctor in de theologie na een tijd van ernstige studie, in hoofdzaak aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, afgewisseld door een korter verblijf in Engeland en Duitschland. De doorwrochte dissertatie, waarop deze geestdriftige en beginselsterke Afrikaner promoveerde, heeft tot onderwerp „Die agnosticisme van Herbert Spencer". De keuze van dit onderwerp en de wijze, waarop Dr. Steenkamp zich van zijn taak heeft gekweten, heeft zijn lijvige dissertatie gemaakt tot een werk van bizondere beteekenis voor den nationalen strijd in Zuid-Afrika. In de eerste plaats is ze gesteld in het Afrikaansch. Deze omstandigheid reeds stempelt het werk tot een *daad*, die scherp en gunstig afsteekt bij het optreden van zooveel andere intellectueelen in Zuid-Afrika, die wel voortdurend van hun nationaal gevoel getuigen, maar hun daden verrichten, denken en schrijven, in het Engelsch. Dr. Steenkamp heeft begrepen, dat de tijd voorbij is, *over* het Afrikaansch als voertuig der nationale gedachten en idealen te schrijven, en dat de tijd is aangebroken, dat de waarheid van deze bewering moet blijken door de *daad*. Dit geeft aan de dissertatie historische waarde. — Doch ook de inhoud is van niet geringe beteekenis. Herbert Spencer is de Engelsche philosoof en krachtige verdediger van het agnosticisme (zooals het atheïsme, wanneer het een philosophisch-wetenschappelijk kleed aantrekt, zich noemt), dat in het Zuid-Afrika van na den Oorlog door den autocraat Milner ten troon is verheven en, door middel van de door hem aangestelde en nog steeds aangebleven hoofdambtenaren, zijn geweldigen invloed doet gelden, tot onberekenbaar nadeel van het christelijk-nationaal onderwijs en de christelijk-nationale opvoeding van Zuid-Afrika's jeugd. Dr. Steenkamp, die zich nu sterker dan ooit toegerust voelt tot voortzetting van den nationalen strijd, welken hij reeds vroeger met zooveel kracht en geestdrift heeft gevoerd, heeft door het schrijven van zijn dissertatie den grooten vijand scherper dan wie ook zijner landgenooten in de oogen gezien en heeft aan hen, in hun eigen taal, het wapen geleverd, waarmee de Engelsche colossus (met leemen voeten, hoe schitterend en indrukwekkend ook van uiterlijk) kan worden bestreden. Wij hopen, dat Dr. Steenkamp's werk zijn plaats zal vinden in het arsenaal van nationale wapenen, hetwelk ieder strijdbaar Afrikaner in zijn bezit moet hebben. Om zijn vijand te kunnen verslaan, moet men hem eerst kennen, en daartoe is nu de gelegenheid geopend.

In de eerste dagen van deze maand hebben wij afscheid genomen van onzen sympathieken vriend. Doch het was te vroeg. Dr. Steenkamp's gade was reeds eenigen tijd lijdende en het einde der vorige week bereikte ons het bericht, dat de thuisreis moest worden uitgesteld, aangezien Mevr. Steenkamp noodzakelijk een operatie moest ondergaan. Deze heeft plaats gevonden in de kliniek van Prof. Treub. Sedert werd ons medegedeeld, dat Mevr. Steenkamp's toestand naar omstandigheden bevredigend was. Moge de verbetering aanhouden en volledige herstelling spoedig komen.

KERK EN SCHOOL.

Te Amsterdam, in het Zuid Oosten van Transvaal, zal een afzonderlijke gemeente van de Ned. Herv. of Ger. Kerk worden gesticht.

De kosten van het lager onderwijs in de Transvaal zijn thans £ 7 11 s. $9^3/_4$ d. per leerling, die van het middelbaar onderwijs £ 13 5 s. 1 d. per leerling.

Te Pretoria is een Biologisch Genootschap tot stand gekomen, waarvan Dr. Gunning voorzitter, Dr. Theiler vice-voorzitter en de heer C. Swierstra de secretaris is.

Door de 16de algemeene synodale vergadering der Gereformeerde Kerk, te Reddersburg in den Oranje-Vrijstaat gehouden, is besloten, uit de ondersteuningskas voor behoeftige studenten ook voorschotten toe-te-kennen aan studenten, die hun studies aan de Vrije Universiteit te Amsterdam wenschen voort-te-zetten (van welk besluit een der proponenten der kerk reeds spoedig gebruik zal maken) en in het algemeen ondersteuning te verleenen aan in het buitenland studeerende jonge mannen, na hun derde studiejaar, door welk laatste besluit ook reeds onmiddellijk een in Holland studeerend Afrikaner gebaat zal worden.

Vrijstaatsche Scholen en Onderwijzers.

Aan de Bloemfonteinsche *Vriend des Volks* ontleenen wij het navolgende uittreksel uit een nieuw Regeerings-wetsontwerp, regelende de classificatie van scholen en onderwijzers in den Oranje-Vrijstaat.

De bepalingen van dit wetsontwerp *breken volkomen* met het Engelsch-Schotsch-Kaapsche systeem en herinneren voortdurend aan den invloed van Duitsch-Hollandsche paedagogische beginselen. Het ontwerp, reeds voor onderwijzers, die naar Zuid-Afrika wenschen te emigreeren, van groote beteekenis, vraagt aldus belangstelling in wijderen kring, hetgeen onze rechtvaardiging is voor het overnemen van de voornaamste bepalingen.

De Scholen.

De scholen worden verdeeld en gerangschikt overeenkomstig de opvoedkundige bestemming; de verschillende klassen van scholen worden scherp van elkander onderscheiden. Verschillende soorten van scholen kunnen, zoo de omstandigheden zulks toelaten, tot een organisch geheel vereenigd worden onder leiding van één hoofd. Iedere afdeeling van een vereenigde school zal echter een welomschreven leergang hebben, die voldoet aan de regulaties, en iedere afdeeling zal onder rechtstreeksch toezicht staan van een hulp-onderwijzer of onderwijzeres. De klassen van scholen zijn:

1. *De „Kindergarten".*

De „Kindergarten" heeft voornamelijk ten doel: de vorming van kinderen van 3 tot 7 jaar oud, zijnde het grondbeginsel: de harmonische ontwikkeling van alle vermogens van het kind door aanwakkering van zijn zelfwerkzaamheid in zekere bepaalde richtingen.

Iedere „Kindergarten" omvat twee afdeelingen, nl. *a.* een klasse voor kinderen van 3 tot 5 jaar, en *b.* een klasse voor kinderen van 5 tot 7 jaar.

Onderricht wordt gedurende vijf dagen in de week gegeven en de schooldag duurt niet langer dan $3^1/_2$ uur. Geen onderwijzer(es) wordt aan een „Kindergarten" verbonden, die niet het vereischte certifikaat van bevoegdheid bezit.

2. *De Lagere School.*

De lagere school heeft voornamelijk ten doel: de zedelijke en verstandelijke vorming van alle kinderen boven den leeftijd van 6 jaar. De leergang wordt zóó ingericht, dat zij voldoet aan de behoeften van alle klassen van de gemeenschap. Zij gaat in den regel St. 7 niet te boven.

Onderricht in handenarbeid vormt een noodzakelijk bestanddeel van het onderwijs in deze school. De leergang sluit in: lezen, schrijven, rekenen, geschiedenis, aardrijkskunde, nuttige en fraaie handwerken of huishoudkunde voor meisjes, sloydwerk (in dorpsscholen) of de beginselen van landbouwkunde (in buitenscholen) voor jongens, gymnastiek en praktische gezondheidsleer.

De schooldag duurt minstens 5 uur.

De lagere scholen worden verdeeld als volgt: klasse 1 van 300 leerlingen en meer, klasse 2 van 150 tot 300 leerlingen, klasse 3 van 40 tot 150 leerlingen. *Als leerboeken worden alleen gebruikt* zulke werkjes, als van tijd tot tijd door het Departement aanbevolen worden.

3. *De Middelbare School*

De middelbare school heeft voornamelijk ten doel: aan jongens en meisjes het onderwijs te geven benoodigd om

1. een universiteit te bezoeken;
2. verantwoordelijke betrekkingen in den handel, den staatsdienst en de nijverheid te bekleeden;
3. als onderwijzer opgeleid te worden;
4. het senior-eindcertificaat te erlangen.

Er zal slechts een beperkt aantal middelbare scholen zijn. De middelbare school gaat verschillende richtingen uit naar gelang van de behoeften der leerlingen. In iedere middelbare school zullen er dus in den regel drie afzonderlijke cursussen zijn, n.l.:

a. een cursus (classiek) van drie (of, desvereischt, vier) jaren, ten behoeve van aanstaande studenten in de letteren, rechtswetenschap of theologie;

b. een cursus (modern) van drie of vier jaar, ten behoeve van aanstaande studenten in de geneeskunde, natuurwetenschap en het ingenieursvak;

c. een cursus (algemeen) van drie jaar, ten behoeve van hen, die handels- en staatsbetrekkingen wenschen te bekleeden, of tot onderwijzers willen opgeleid worden, of die het senior-eindcertificaat willen erlangen.

In een middelbare school wordt geen leerling toegelaten, die niet het werk van de lagere school tot st. 7 met succes volbracht heeft.

De schooldag duurt 6 uur. De onderwijzers van de verschillende afdeelingen moeten zooveel mogelijk vak-onderwijzers of specialiteiten zijn.

De Onderwijzers.

Niemand zal toegelaten worden, onderwijs te geven in een openbare of ondersteunde private school, die niet in het bezit is van 1. een professioneel of 2. een professioneel onderwijzers-certificaat.

Er zijn vier klassen van provisioneele onderwijzers, n.l.:

a. 3de klas, bevoegd om aangesteld te worden in lagere scholen;

b. 2de klas, bevoegd tot aanstelling in middelbare scholen;

c. 1ste klas, bevoegd aangesteld te worden in bijzondere betrekkingen, hetzij als onderwijzers of in het onderwijs-departement;

d. Kindergarten-onderwijzeressen.

Dan zijn er drie klassen van provisioneele onderwijzers, bevoegd om onderwijs te geven in *a.* lagere, *b.* middelbare en *c.* Kindergarten-scholen, hetzij voorwaardelijk of onvoorwaardelijk.

De minimum-vereischten voor een onderwijzer zullen zijn: het met goed gevolg volbrengen van den vollen cursus der lagere school en een cursus van hoofdzakelijk professioneele opleiding, of het met goed gevolg volbrengen van een cursus der middelbare school.

De Opleiding.

1. Ter opleiding van 3de-klas-onderwijzers wordt een normaalcursus van drie jaren verbonden aan een of meer middelbare scholen voor applicanten, die met goed gevolg een cursus van het lager onderwijs volbracht hebben. Het departement zal aan zoodanige studenten zulke toelagen mogen toekennen als het raadzaam acht, tot een bedrag, niet te bovengaande £ 50 per jaar. De applicant moet zich verbinden, na voltooiïng van den studie-cursus, van twee tot vier jaar het departement als onderwijzer te dienen.

2. Aan 't Grey-College te Bloemfontein wordt (of is) een professor in de opvoedkunde verbonden, belast met de leiding van een cursus voor onderwijzers, zich uitstrekkende over een jaar, en omvattende *a.* een reeks voordrachten over de theorie, kunst en geschiedenis van opvoeding, en *b.* een cursus voor practische opleiding, met inbegrip van schoolbestuur, practisch onderwijs en een reeks van model- en kritieklessen,

Niemand wordt toegelaten tot den opleidingscursus, die niet ten minste het intermediair examen van de Kaapsche Universiteit afgelegd heeft, of die niet het derde klas professioneel onderwijzers-certificaat erlangd en minstens drie jaar lang met goed gevolg aan een openbare school practisch onderwijs gegeven heeft.

3. Aan een Kindergarten-inrichting te Bloemfontein wordt een Kindergarten-docente verbonden, die vertrouwd is met, en genoegzame kennis bezit van de *Engelsche* en *Hollandsche* taal en voorzien is van een Kindergarten-certificaat. Zij is belast met de leiding van een opleidings-cursus in Kindergarten-arbeid en leerwijze voor aanstaande candidaten voor het Kindergarten-examen.

De vakken voor de verschillende onderwijzers-examens — 1ste, 2de en 3de klas en Kindergarten — worden in het wetsontwerp aangegeven. Zij omvatten de vakken, welke in de verschillende scholen geleerd moeten worden.

Qualificaties.

Vervolgens worden aangegeven de qualificaties, vereischt voor hoofden van scholen en hun assistenten, en hun werkkringen worden omschreven.

Bij de aanstelling van onderwijzers geeft ondervinding, verworven in scholen van den Vrijstaat, een candidaat de voorkeur boven candidaten, die hun ondervinding elders opgedaan hebben.

Niemand wordt na deze aangesteld als hoofd, vice-hoofd, tweede onderwijzer of Kindergarten-onderwijzer (behalve om bijzondere redenen met goedkeuring van den gouverneur of administrateur), die niet genoegzame bedrevenheid en vaardigheid in de Engelsche en Hollandsche taal bezit.

Onderwijzers-examens.

Er zal worden ingesteld een raad van examinatoren voor onderwijzers, welke raad onderworpen zal zijn aan 't departement en bestaan zal uit drie leden.

Deze raad zal, zoo noodig, tweemaal 's jaars onderwijzers-examens afnemen, deels schriftelijk, deels mondeling. Er zal geen examengeld gevorderd worden. *Alle examens in 't Engelsch en Hollandsch, als talen, worden uitsluitend afgenomen in de taal, welke 't onderwerp van 't examen is. In alle andere vakken worden de opgaven van ieder papier voor de eene helft gesteld in 't Engelsch en voor de andere helft in 't Hollandsch. De vragen worden beantwoord in de taal, waarin ze gesteld zijn. Ook het mondelinge deel van ieder examen wordt deels in de eene en deels in de andere taal afgenomen.*

Classificatie.

Aan een reeds aangesteld onderwijzer, die niet gerechtigd is tot een professioneel onderwijzers-certificaat onder deze wet, wordt onvoorwaardelijk een provisioneel onderwijzers-certificaat uitgereikt van zoodanige klasse, als de raad van examinatoren moge aanbevelen.

Reeds aangestelde onderwijzers kunnen een derde-klas- of hooger certificaat erlangen door aflegging van een aanvullings-examen.

Onderwijzers met 15 jaren ondervinding kunnen een certificaat derde klas ontvangen zonder examen.

Onderwijzers in 't bezit van professioneele certificaten worden op den vasten staf geplaatst.

De Salarissen.

Het salaris van een onderwijzer op den vasten staf wordt geregeld naar de klasse van professioneele certificaten, die hij bezit. In den derden graad zal het beginsalaris £ 150 zijn voor mannen en £ 120 voor vrouwen, opgaande met jaarlijksche verhoogingen tot £ 250 en £ 200 respectievelijk; in den tweeden graad £ 250 voor mannen en £ 200 voor vrouwen, opgaand met jaarlijksche verhoogingen van £ 12.10s. tot £ 375 en £ 300 respectievelijk; in den eersten graad £ 375 voor mannen en £ 300 voor vrouwen, opgaande met jaarlijksche verhoogingen van £ 15 tot £ 420 en £ 350 respectievelijk. Hoofden en vice-hoofden van scholen krijgen extra-toelagen, loopende van £ 20 in het geval van Kindergarten-hoofden tot £ 80 en £ 100 in het geval van middelbare scholen.

De onderwijzer, die niet aan den vasten staf verbonden is, heeft slechts aanspraak op het salaris, hem krachtens overeenkomst met het departement toegekend.

Het salaris van een onderwijzer, die vóór de invoering van deze wet aangesteld werd, ondergaat geen vermindering of inkorting door de toepassing van een schaal van salarissen, bij deze wet voorgeschreven.

Gratificaties.

Een onderwijzer, die krachtens deze wet aan den vasten staf verbonden is, of die op den datum van invoering van deze wet een vaste betrekking in den Oranje-Vrijstaat bekleedt en na genoemden datum in een vaste betrekking als onderwijzer diende gedurende een onafgebroken tijd van minstens vijf jaren, of een professor aan 't Grey-Universiteits-College, die daaraan in een vaste betrekking gedurende een onafgebroken tijd van minstens vijf jaren verbonden was, is bij uitdiensttreding (of zijn erfgenamen bij overlijden) gerechtigd op een gratificatie van een maand salaris voor ieder volbracht jaar van doorloopenden dienst als onderwijzer in den Vrijstaat, met inbegrip van zijn diensten als onderwijzer in een post, bekleed vóór zijn plaatsing op den vasten onderwijzersstaf.

De aanspraak op gratificaties vervalt, wanneer de onderwijzer, professor. enz., wegens een van de redenen, vermeld in de Schoolwet van 1908, ontslagen wordt, of wanneer de onderwijzer den dienst verlaat, in strijd met zijn dienstcontract.

Tering. Bekend is, dat, vooral uit Schotland, een groot aantal teringlijders naar Zuid-Afrika emigreeren om daar, zooal niet genezing, dan toch verzachting van hun kwaal te vinden. Enkele hooggelegen plaatsen tellen vele van zulke, voor de overige bevolking zeker niet zeer begeerlijke gasten. Een van die plaatsen is Beaufort-West (Kaapkolonie). In een toespraak, gehouden bij gelegenheid van een landbouw-tentoonstelling aldaar, wees de heer M a l a n erop, dat hij getroffen was door het aantal teringlijders. Wel verlangde hij niet, dat men Zuid-Afrika voor deze immigranten zou sluiten, doch de gevestigde bevolking meende hij toch te moeten waarschuwen, dat zij niet kon verwachten, vrij te blijven van deze ziekte, als zooveel lijdende vreemdelingen zich in haar midden bleven vestigen. — Wat, behalve verbod van immigratie van teringlijders, in deze zou kunnen worden gedaan, blijft ons een raadsel, tenzij men dan de Britsche Regeering zou kunnen bewegen tot het stichten van groote sanatoria in Zuid-Afrika, gebouwd en onderhouden met Britsch geld, voor uit het Vereenigd Koninkrijk komende lijders.

Mercuur-Stoomdrukkerij J. H. de Bussy, Amsterdam.